

Universitätsbibliothek Wuppertal

Omnia Divini Platonis Opera

Plato

Basileae, 1551

Dialogus septimus (argumentum)

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-245](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-245)

dunt animum, bene & pulchre omnia faciunt. Si uero uel non habuerint mentem, uel non adhibuerint, contra. Quare sponsus ad sponsam procreationemq; liberorum animū uertat, & sponsa similiter ad sponsum, atq; ad opus in eo tempore præcipue quo adhuc non genuerunt. Harum rerum curam habeant mulieres siue plures seu pauciores, prout placuerit principibus electæ. Quæ quotidie in Lucinæ congregentur tertiam horæ partem commoraturæ, atq; ibi alijs aliæ nuncient, si quem uirū mulierem uel illorū qui matrimonio copula astricti gignendi habent facultatem, aliò intendere animum uideant, q; ad ea quæ in sacrificijs nuptiarum iussa fuerunt. Procreatio aut liberorum, & eorum qui illi uacant observatio, decennium non excedat, quando adsit generandi fœcunditas. Siq; ad id tempus infœcunda perseverauerint, consilio cum propinquis & mulieribus harum rerum curatricibus habito, prout cōmodum utrisq; est, disiungantur. Siqua uero de utriusq; cōmodis acciderit altercatio, decem de legum custodibus delecti quos ipsi uoluerint, cognoscant. Sed & mulieres ipsæ iuuenū domos ingressæ, partim monitis, partim minis ab inscitia ipsos & delicto depellant. Quod si nequeant, legum custodibus nūcient, atq; illi id curent. Qui si prohibere non potuerint, rem ad populum deferant, & scriptis errantiū nominibus iureiurando affirmant se illos meliores facere nō potuisse. Et qui scripto delatus est, nisi accusatores conuicerit, infamis sit: nec nuptijs, pcreandisq; liberis ulterius det operam. Ac si id tentauerit, liceat cuilibet cadere ipsum impune. Eadem sint & mulierū pœnæ. Expertes enim muliebrium degant honorum, nec ad nuptias partusq; liberorum profectæ recipiantur, si in iudicium arcessitæ damnatæ etiam fuerint. Si postquam secundum leges filios procreauerunt, alienæ quisquā uxori coniungitur, uel mulier uiro, illis scilicet adhuc generantibus, pœnis eisdem subiaceant, quibus & dum ipsi gignebāt. Sed uiri & mulieres post liberorū procreationem caste uiuētes, in his omnibus summopere honorentur: qui contra, uituperentur. Si cōtigerit ut plures in rebus eiusmodi moderate se gerant, quæ præcepimus silentio sine scriptis legibus habeantur & fiant: sin autem plurimi se minime continebunt, legum cōscriptione declarentur, & ad eorum normam de singulis huiusmodi iudicet atq; agatur. Vitæ totius initiū primus annus omnibus est, quem in facellis paternis ut uiuendi initiū tam puero quàm puellæ, scriptū esse oportet. Ascribatur autem in pariete dealbato in unaquaq; tribu, ut qui ad magistratus idonei sunt, annorum numero constet: & cuiusq; tribus uiuentes homines proxime scribantur semper, & naturæ cedentes similiter deleantur. Nuptiarum tempus puellæ sit à sextodecimo in uigesimalum, idq; sit longissimum tempus ad hoc institutum. Masculo à trigesimo ad quintum & trigesimalum. Belli ab annis uiginti ad sexaginta in uiris: in mulieribus postquā filios pepererūt, usq; ad quinquagesimū ætatis annum. In quibus obseruandum est, ut ad eum belli usum potissimum qui & possibilis eis sit & decens, accipiantur.

ARGVMENTVM MARSILII FICINI IN DIALOGVM septimum de Legibus.

REGREDITVR Plato in septimo rursus incōparabili diligentia ad prima etatis tenera rudimenta, imò uero progreditur. Nunquam enim, ut ita dixerim, ab hoc ipso digreditur, indicans totum reipublicæ bonum aut malum, in bonis aut malis moribus priuatorū, atq; hos præterea omnes in bona uel mala etatis primæ educatiōe cōsistere. Præcipue uero id efficit in primis statim libris, atq; hoc iterū septimo, utrobique pictor diligentissimus. Sed ibi quidem adumbrando: hic uero, ut pictorum more dixerim, colorando. Rursus ibi eiusmodi diligentia proœmium legum uult haberi: hic uero figuram iure substantiā legum antecedentem. Leges enim scriptas fore irritas inquit, nisi eiusmodi præcesserit diligentia. Ibi præterea simul & hic post puerilem ad iuuenilem deinceps atq; uirilem progreditur disciplinam. Neq; ab re post nonnullas sacrorum leges in superioribus ad nuptiales euestigio processit leges quasi sacras, ut diuini animalis ortum auspicaretur à sacris. Mox uero post cōnubia ad formandos pueros se accingit, nec natos tantum, sed & nascentes, imò etiam nascituros, non minus in hac ipse seminis humani cultura, sagax, prouidus & accuratus, quàm in frugū seminibus agricultor. Quorsum uero spectare censes, quod ait in re muliebri multo plus discriminis esse, quàm uirili? Item mulieres abstinere à uino oportere qua nocte generadi sint filij, imò etiam & proximo præcedenti tempore, & toto conceptionis anno ab omnibus animū perturbantibus? Hæc proculdubio eò spectant, ut nihil exactissima curæ ad humanā culturam spectantis prætermittatur. Animaduertes autem ex his Platonem existimauisse, non uirum tantū, sed etiā mulierem in filijs generandis uicem agentis causæ obtinere. A quo

quamuis quodammodo dissenserit Aristoteles, consenserunt tamen plurimi apud medicos probatissimi. Profecto si suum quisque opus diligit, proptereaque pater filium diligit magis quam diligatur à filio, materque ardentius quam pater amat natum, coniectare licet causam esse unam cum uiro huius operis effectricem. Quod quidem hinc etiam confirmari potest, quod filij non minus, ac sepe etiam magis matribus similes sunt quam patribus. Similitudo uero tam propria tamque frequens indicat factum substantiam non à patris tantum, sed matris etiam effectione suscipere. Omnis enim causae conatus fertur ad simile producendum. Denique cum speciei eiusdem sit mas et foemina, uires habent rationis eiusdem. Vtrinque igitur efficaces ad formam eiusdem rationis, et si non pari, simili saltem ratione perficienda. Sed haec ad leges minime pertinent. Tangit insuper quaestionem de atrabile non parua, cuius uitio infantes formidolosi sunt, difficilesque et queruli. De hoc ipso humore eiusque cura, in libro De curanda literatorum ualitudine, diximus diligentius. Quantum uero ad praesens pertinet institutum, humorem in pueris melancholicum non ex constitutione propria esse scito, quae quidem sanguinea est maximeque aerea: sed ex reliquijs quibusdam materni menstruique sanguinis in puero putrefactis, et adustione quadam in atram bilem deinde conuersis. Accedit ad pueriles formidines in causa rerum nouitas, quae quidem facit ut et audite uoces quasi tonitrus, et uisae formae quasi laruae et fulgura terreant. Ratio interea, quonia nondum expergefacta, imagines à rebus ipsis nequaquam discernit: animam relinquit imaginationi pro arbitrio concitandam. Ex hac ipsa formidine perpetuo dolent, querunturque infantes. Praesertim cum facillime et à tractantibus offendantur, et ledantur ab aere, et ab agnitione naturae plurimum in exordio laborantis agitentur ipsi atque uexentur. Quamobrem motu quodam ferme perpetuo atque numero so in curandis infantibus adolefcetibusque uti iubet. Primo quidem, quia motu geniti seruatur et motu. Secundo quia eiusmodi motioe uitae moderata immoderate agitationi tum intrinsecus à natura, tum extrinsecus ab aere factae resistimus. Tertio quoniam motus calorem excitat naturalem, corpusque totum aequae uiuificat. Quanto nutrimentum concoquit digeritque per membra. Quarto superuacua excrementa secernit. Sexto obstrusa aperit: et adaequat humores. Septimo conducit ad augmentum. Octauo membra apta simul reddit et solida. Non solum uero moderatione quadam aequalitatis, uerum etiam numeri cuiusdam proportionem, motum nobis oportet congruere. De musicae quidem potentia, multa in multis epistolis asseruimus. Nunc uero satis sit intelligere, si per ipsam sepe in contraria, scilicet tum ad uoluptatem, tum ad dolorem distrahitur animus, nimirum posse ab utroque ad habitum quendam utriusque mediu sepe reduci. Ac si à motu corporis in quietem, et uicissim à quiete in motum reuocatur animus atque prouocatur, certe posse quibusdam musicae modulis à motu ordinis experte ad ordinatum, atque hinc ad stabilem habitum quandoque reduci. Quem quidem habitum et hic et in epistola ad Dionysium secunda inquit et dei proprium esse, et humanae uitae tutissimum. Vtrum uero uoluptas ac dolor in motione quadam consistant, et quo pacto definiatur, in libro De uoluptate, et in Philebi Commentarijs latius disputamus. Satis in praesentia factum fuerit, si concludamus hunc in modum. Voluptates gustus et tactus in restitutione quadam in habitum corporis naturalem nasci uidentur. Dolores uero contra, in casu quodam ex habitu naturali. Siue utrumque euacuatione fiat, siue repletionem, siue motu, seu quiete uel alteratione aliqua qualitatibus. Praeterea uoluptates odoratus, et auditus, et uisus, in reditu quodam ad ordinem sensualem, à quo multis contingentibus quotidie deturbamur. Deinde uoluptas imaginandi in regressione similiter ad ordinem imaginalem, à quo deicit perturbatio. Ordo uero tam imaginalem quam sensualem in quodam spirituum temperamento fundatur, cui quoties contemperata similiter admouentur, fit uoluptas in mutua quadam sensus imaginationisque cum rebus quae influunt congruitate resultans. Post haec rationis letitia in reformatione quadam nascitur: per quam ratio quae perturbatione corporea facta informis fuerat, uel deformis, formatur pro natura sua, atque reformatur. Denique mentis gaudium reformatione perficitur: per quam intellectualem quodam intuitu reformatur aliquando in ideam, à qua ceciderat ob negotiosae uitae tumultum. Si inductionem haec recte consideraueris uidebis humanam uoluptatem summam fieri in reditu quodam in habitum naturalem: neque tam reditus ipsius, quam habitus gratia fieri et optari. Igitur eiusmodi habitus si fieri possit, perpetuo firmus maxime omnium est optandus. At cur cogitati cuilibet occurrere uidetur optabilior oblectatio in motu perpetuo quam status ille perpetuus? Quonia fallit nos imaginatio et opinio animae mobili coniunctae corpori, perque coniunctionem eiusmodi uoluptatem mobilem appetetis. Quam merito neglectura sit praenaturalis habitus firmitate, quando posita fuerit supra motum. Si enim reuera gustaremus saporem ipsius habitus naturalis, extra quem in terris positi sumus, sicut motionis ad ipsum uergentis saporem gustamus: proculdubio longo interuallo habitum regressioni praeponeamus. Profecto quemadmodum omnes bonorum gradus, meliori modo se habent in ipsa stabili ratione boni, quam in materia mobili: sic expetendorum omnium rationes in ratione habituque eiusmodi potius quam in materia mobili collocantur. Per haec probatum sit proprium dei diuinorumque gaudium in statu quodam consistere in comparabiliter motibus cunctis iucundiore. Quem quidem prudentes et ipsi debent eligere, et ceteris, praesertim iunioribus, adhibere. Praeterea cunctis persuadere, uoluptatem quae sit ex motu, non solum breuem esse ac leuem molestamque permixtam, sed etiam in multos et diuturnos ingentesque dolores continuo prolabi. Distinguit autem numerosum motum per quem inconcinnos motus atatis tenere moderamur, in duo genera, in musicam scilicet et gymnasticam

sticam. Prima enim spiritum atq; animum, secunda uero humores membraq; cōponimus. Sub nomine quidem musica non modo cantus & sonos, sed poesim etiam et quæ ad figurarum ordinem pertinent, comprehendit. Sub nomine uero gymnastica, motus omnes corporis in præludijs ludisq; certaminum atq; prælijs. At choream saltationemq; ex utrisq; quodammodo mixtam intellige. Tum his omnibus quasi præludijs infantes, pueros, adolefcētes, tam fœminas pariter quàm mares ad officia & belli & pacis diligenter erudit, eiusmodi uero rudimenta patrias appellat leges, ac reipublicæ uincula. Quibus subductis quasi columnis tecta reipublicæ corruat. Iubet singula in his haud aliter fieri quàm publicis regulis statuuntur: iudicans à delictis eiusmodi, delicta omnia tandem in reipublica prouenire, atq; ex mutabilitate ludorum iocorumq; & ornamentorum, mutationem quoq; legum & reipublicæ proficisci. Notabis mutationem præterquam in malis, esse rerum omnium periculosissimam, adeo ut etiam si muteris in melius, saltem ad tempus sis periculum subiturus. Inter hæc sacrificandum in ludis ait dijs & deorum filijs, atq; demonibus. Demonibus inquam puris, ut deorum filijs nos concilient. Deorum uero filijs ut deos nobis propitios reddant. Dijs deniq; quo summi Dei muneribus nos reddant paratiores. Sic utiq; prisca consuevit religio, quemadmodum de sphaera in sphaeram gradatim corpore pertransitur & uisu, sic de propinquis numinibus ad remotiora deinceps suo quodam ordine progredi in omnibus, id præcipue uenerans, quod splendorem summi præcipue refert. Neq; uero ego nunc, uel de ciuili, immo plebea, uel de poetica, immo uero insana superstitione loquor, sed de philosophico diuinorum cultu à priscis sapientibus, prout cognitus uniuersi ordo dictauerat, instituto. Quem solum ubiq; commendat Plato, reliquos duos reuera deridens. Et ubi duos tantum commemorat, id est deos deorumq; filios, demones & heroes intelligit filios. Vbi uero connumerat deos, & deorum filios & demones, intelligit deos numina super sphaera. Filios numina in sphaeris, demones numina infra sphaeras. Post hæc ubi legitimorum ludorum disciplinam commendat, ludos inquit studiorum gratia potius, quàm contræesse cōstituentos. Addit, res humanas si comparentur ad diuinas, nullo studio dignas esse: id est, nulla extimatione, nulloq; amore, nec tanquam serias, sed tanquàm nugas esse censendas. Sin autem ad naturales, magnificandas esse cōsentit. Tum optimum ait homini contigisse, ut ingenium sortitus sit aptum ludis, & deditum: scilicet tum ad laboriosæ uitæ solamen, tum ad disciplinam paulatim per ludos congruos comparandam. Quod uero anima per uarias uiuendi formas circuitum quasi chorea ludens efficiat, id uniuerso optimum esse putat. Rursus uniuersæ quoq; nature animæ, uidelicet ut quæcunq; in eius potentia latent, uicissitudine quadam educantur in lucem. At cur nō dicit cætera quoque animalia ludos esse deorum? Quoniam nec adeo dijs familiaria sunt, ut cum his illi ludant. Nec comparatur ad deos, utpote quæ seipsa deo non comparant, neq; diuina aliquando metiuntur, unde cogatur de illis sicuti nos metiri. Et profecto si dei ridere sit, humanum rideat ludum conatē immensa metiri. Considerabis hic Platonis uerba eiusmodi, scilicet: ea quæ ab aurora ad hanc horam nō sine quadam deorū inspiratione narrauimus, poesi quodammodo similia mihi uidentur. In his significat omnia eius scripta in eam usq; diem, id est senium, esse quodammodo diuinitus inspirata, atq; poetica figura disposita, ut sint allegorice plurimum exponenda. Idem quoq; innuit statim post exordium Phædri, ut sciamus, & quæ in adolescentia, & quæ in ultimo composuit sentio, poesim maxime redolere. Ob id in epistolis ait, mentem suam uel à nullo uel à quàm paucissimis, & uix tandem & quadam uaticinij sagacitate posse comprehendere. Præterea contemplare hic quàm diligenter Plato effrenem cohibeat pueritiam, quātum somnolentiam quidem detestetur, commendat uero uigiliam, quàm opportune sua cuiusq; ætatis dissonat officia, iubens inter ludendum primo quidem tradi literas. Deinde musicam. Tertio gymnasticam. Quarto arithmeticam. Quinto geometriam. Sexto astronomiam. In septimo uero loco dialecticam, id est metaphysicā, collocat in fine legum atq; reipublicæ. Quoniam uero dicit deum cum diuina quidem necessitate pugnare nunquā, cū humana uero pugnare: distingue necessitatē alteram quidem esse in ipso naturali rerū ordine ita ut est diuinitus instituto, ut res tales sint & tot & tantæ, sic moueantur, hæc præcedant, hæc comitentur, illæ sequantur, aliæ simul sint, aliæ uero seorsum, atq; ut sunt ita quoq; sint iudicandæ. Alteram uero necessitatē in casu quodam ab ordine naturali, ubi uel deforme, uel monstruosum, uel disidens dissolutumq; uidetur. Cum prima necessitate non pugnat deus, Eius enim præcipua uoluntate necessitas eiusmodi constat. Sed nunquid pugnat cum altera? Certe nusquam pugnat deus. quid enim repugnet omnipotenti? Veruntamen ob id quasi pugnare fingitur, quod hæc à diuina similitudine prolapsa longius in dissimillimam deo cadit deformitatem, quasi iam rebellat, sed à deo interim quasi repugnante atq; expugnate miris modis in ordinem quandoq; redactā. Animaduerte post hæc nō parui momenti dictum. Nō est pessimum rerum omnium imperitia. Immo uero pessimū est multarū rerum peritia acquisita male. Ac si præcedentem quoq; sententiam animaduertes, quæ hominem cognominat & deum & demonē atq; heroem, cognosces qua ratione exponi possit Plato, ubi animā inquit humanam in uarias species pertransire, sed hoc in theologia latius. Proinde ubi ad doctrinas mathematicas iuuenes adhortatur, reprehēdit Græcos, quod in geometria & astronomia omnes errauerint. In geometria quidē, quod dimensionē quālibet cum quālibet cōmensurabilem esse putauerint. Quod quidē nō posse fieri primum apud Barbaros est inuentum. In astronomia quoq; quod errare planetas dixerint, cū tamen in diuinis nullus sit error. Item motum uelocissimorū, tardissimū nomina

uerint, tardissimorumq; uelocissimum. Mentiri uero contra decorum dignitatem per ignorantiam natam ex negligentia, iudicat non stultum solummodo, sed prophanum. Sed damnat plurimum Græcorum errorem cōtra diuinæ providentiæ uoluntatem, dicentium nō esse inuestigandum ipsum auctorem mundi deum, mundiq; ipsius originē, nec eorum quæ in mundo sunt causam, quasi inuestigatio hæc non pertineat ad pietatem: cum tamen maxime omnium pia sit, utpote præcipue cum diuina uoluntate consentiens, quæ & uniuersum eo disposuit ordine, qui ad inuestigationem eiusmodi semper alliceret, & mentem ipsam inuestigationis huius audivissimam procreauit. Platonem uero ipsum existimare uerissimam pietatē præcipue in unius dei cultu sitam esse, probauimus aliàs, & per superiora eius uerba in præsentia confirmamus. Nam & si in plurali numero sæpe ait deos colendos esse, cōcludit tandem numero singulari, & singulari cultu deum ipsum esse omni beato studio dignū. Præterea in antecedentibus iudices creaturus cōgregauit magistratus omnes in templo & in ipso anni principio. Principiū uero ab æstiuo fecit solstitio. Neq; te turbet, quòd in calendis proxime solstitium sequentibus. Id enim certioris apud populum principij gratia dictum puta, uerum autem initium apud eum in ipso proprie solstitio fieri. Quod quidem allegorice sic exponatur, ut quando solis lumen, id est, dei lumen rectius uberiusq; à nobis accipitur, tunc reuera sit principiū uiuendi & cogitandi atq; iudicandi, & huius unius gratia cūcti simul in uno templo, id est, una religione colant quicquid colant. Lumen uero solis in libris de Republica inquit unius omnium patris imaginem esse, & quasi simulachrum eius in mundano hoc templo à patre omnium collocatum. Quid plura? Vnum deū in primis adorandū, cuius gratia cætera numina sint colenda, alibi sæpe docet, atq; in epistola ad Dionysium, rursusq; ad Hermiā, & in Parmenide qui totus agit de uno, & in Timæo qui omnia producit ab uno, & in Philebo qui omnia metitur uno, & in Epinomide qui omnia reducit ad unum, manifeste demonstrat.

DIALOGVS SEPTIMVS DE LEGIBVS VEL DE LEGVM LATIONE.

De educatione liberorū

ATIS igitur de liberis tam masculis q̄ fœminis, de ipsorum educatione & disciplina post hæc nobis est dicendū. Quam omnino silentio præterire, impossibile est, ac si dicatur, mentioni cuidam doctrinæq; potius q̄ legibus cōgrua uideatur. Quæ enim priuatim & per singulas domos tum multa tum parua & occulta quotidie fiūt, cum facile ex uoluptate, dolore, & cupiditate singulorū præter legumlatoris consiliū agantur, uarios & dissimiles mores ciuiū reddūt. quæ res ciuitatibus officit. Quum uero parua & frequentia sint, singulis multa imposita, ea legum positione uetare nō satis honestū esset atq; decorum. Quinetiam scriptis legibus derogaret, cum in paruis & multis ad contemnēdas leges homines cōsuescerēt. Quapropter & leges de his scribere difficile est, & silere impossibile. Sed conabor ostendendo quasi digito quæ dico in lucem efferre. nūc enim obscurius dicta uidentur. CLIN. Vera loqueris. ATHEN. Iam uero recte aliàs dictum est, existimādum esse, rectam educationē posse & corpus & animum q̄ pulcherrima & optima reddere. CLIN. Ita est. ATHEN. Corpora uero pulcherrima simpliciter ea fore cēseo, quæ rectissima in tenera ætate concrescunt. CLIN. Certe. ATHEN. Quid illud? Nōne intelligimus q̄ maximum atq; plurimū incrementi primū progressum in omnibus animalibus esse? adeò ut cōtendendi ansas multis præbuerint, corpora humana à primis quinque annis in reliquis uiginti in duplū nō crescere. CLIN. Vera narras. ATHEN. Quando sine multis moderatisq; laboribus incrementum influit plurimum, an nō multa hinc mala corporibus innascuntur. CLIN. Omnino. ATHEN. Pluribus ergo laboribus ipsis tunc opus est, quando summopere affluit nutrimentū. CLIN. Quid ais hospes? Nunquid statim natis & teneris pueris labores plurimos afferemus? ATHEN. Nō his primis, sed prius etiā illis qui adhuc in utero matris aluntur. CLIN. Quomodo uir optime faciendum id iubes? Num n̄ qui adhuc in utero parentis gerūtur, laborabunt? ATHEN. Certe. Nec fanè mirum est si uos exercitationem tantillæ ætatis ignoratis, quam uobis licet uideatur absurda, cupio aperire. CLIN. Omnino. ATH. Apud nos quidē huiusmodi quiddā magis intelligi potest; propterea quòd ibi nōnulli in ludis quibusdā magis q̄ decet, uersant. Nam apud nos nō pueri solū, uerum etiā seniores aliqui auium pullos alunt, & ad mutuā inter ipsas aues pugnam exercent: ac longe absunt, ut labores in quibus ipsas exercētes agitāt, moderatos ipsis putent; sed ad hæc minores in manibus, maiores sub ulna capientes, nō sūg, sed ha-